

ذکرِ پیر

مجموعہ اشعارِ شریف
میر تقی میر

ترجمہ
آفتاب احمد ضوی

ناشر

رضا اکیڈمی لاہور

سلسلہ کتب ۱۹۸

کتاب: "دنور پیکر"

مؤلف: محمد عبدالکیم شرف قادری

ترجمہ: آفتاب احمد رضوی

تعداد: ۱۱۰۰

اشاعت اول: ۲۳ اگست ۱۹۹۸ء

مطبع: احمد سجاد آرٹ پریس، لاہور فون: 7357159

ناشر: رضا اکیڈمی لاہور

ہدیہ: دعائے خیر بحق معاونین رضا اکیڈمی لاہور

نوٹ

بیرون جات کے حضرات ہیں روپے کے ڈاک لکھ بھیج کر

طلب فرمائیں

رضا اکیڈمی (رجسٹرڈ)

محبوب روڈ۔ رضا چوک۔ مسجد رضا۔ چاہ میراں فون: 7650440

لاہور نمبر ۳۹

فہرست

- 1 یوہ خبرہ 4
- 2 دانشمندی اللہمعات جلیل القدر مترجم 5
- 3 نورانیت اور بشریت کتبہ مذاقات نشست 13
- 4 دینی اکرم ﷺ دہشیریت مطلقا انکار کول کفر ہے 14
- 5 دیہان مشرور و نہ دی او موزے کے کفر (اسماعیل دہلوی) 16
- 6 آیت مبارکہ قد جاءکم من اللہ نور بہ تفسیر کتبہ تفسیر و اقوال 17
- 7 معتزلہ و وائی چہ نور او کتاب نہ مراد قرآن پاک ہے 19
- 8 حنفیہ مفسرین فرمائی چہ دواؤ نہ مراد دینی اکرم ﷺ ہے 19
- 9 امام احمد رضا نہ تھوٹ او شو چہ حدیث 9
- 10 نور حدیث کوم قسم دے او دہفہ جواب 20
- 11 حدیث نور باند اول اعتراض او دہفہ جواب 21
- 12 حدیث نور روایت کوٹنکو یا نقل کوٹنکو اکابر و 43 حوالہ 22
- 13 دوم اعتراض دامت مسلمہ قبول لو کوم مقام ہے 35
- 14 دریم اعتراض حدیث نور پہ مصنف عبدالرزاق کتبہ موجود نہستہ 38
- 15 دچاپ کوٹنکی اقرار چہ موزے لہ مصنف مکملہ نسخہ ملاؤ نہ شوہ 39
- 16 خلورم اعتراض دہفہ حدیث معنی پہ اعتبار سرہ قابل قبول نہ ہے 40
- 17 دعلامہ علی بن حسین واقفی عیسائی طیب مکالمہ 41
- 18 پنجم اعتراض او دہفہ جواب 42
- 19 شہزادہ اعتراض اللہ تعالیٰ ہر شخص نہ مشکبہ او بہ پیدا کرے 43
- 20 دہرتگال عالم اعتراض 43
- 21 لطیفہ 44
- 22 بے سایہ او سایہ بان د عالم 45
- 23 د علمی دنیا مستند حضرات و حوالہ 45

یوہ خبرہ

پہ دنیا کچھ مختلف انسانان اوس حنج سپین حنج تور۔ منہ بد مسلمان غیر مسلم جانل او عالم د انسان علم تدریسی د۔ پر انسان پیدائش سرہ عالم یا پوہ نہ پیدا کیزی منہ انسان منہ د۔ چہ مکلف د حق خبرہ واورى نو محمد سمتی نے تسلیم کیزی۔ شو منہ انسان خبر بد بلکہ بدترین د۔ چہ نہ توں وند حق اوریدلو تہ کفارہ مترککے نے پندے او منل نے نہ پوہه خالی وی۔

دند حال منو مخلوق تہ و ریض د۔ چہ د نورانیت انکار کوی حالانکہ قرآن او حدیث پہ صراحت سرہ د نبی کریم علیہ السلام نورانیت بیان کوی۔ او سلف صالحینو دند عقیدہ وه اونن ہم د مسلمانانو دند عقیدہ د۔

د باوجود یو ظلم دند ہم د۔ چہ مخالف د نور سرہ دلائل ہم نشته او "من چو کینار تہ بدو والی" مصداق د فتوؤ مشین منہ نے اہلسنت و جماعت طرفتہ د۔ او شرک نہ دیکر دزہ پرے کوی۔

د حقیقت نہ پر سری خبر دار د۔ چہ غل د ظلمت او تیارے پہ تلاش کچھ ککری نور اوپہ دنیا کچھ دند کارنہ شی۔ د دوی عقیدہ نہ معلو میری چہ تعلق نے نہ منو سرہ د۔

د خپل محترم او مشفق استاذ حضرت علامہ شیخ الحدیث جناب عبدالعظیم شرف قادری صاحب کتاب پیکر نور ترجمہ مع وکرم۔ چہ حق ظاہر شی او مایہان د مخالفولہ منلو نہ بج شی۔

اللہ کریم د حضور نبی کریم علیہ الصلوٰۃ و السلام نورانیت پہ طغیل سویر لہونہ د ایمان نہ نور نہ منور او لری آمین۔

آلآب احمر رضوی، مجلس دعوت اسلام، عمر سید، عمر پارک خدا بخش روڈ
مکان روڈ لاہور، 14 جون 1998ء

"دائمة الیمعات" جلیل القدر ترجمہ

استاذ حضرت علامہ الحاج محمد عبدالعظیم شرف قادری مدظلہ د ابن سنت و جماعت یو نامور علمی شخصیت د۔ چہ دند تحقیقی فنی او تاریخی ککا و شونہ مثالی دی۔ دیر وسیع القلب زیات مخلص مہمان نواز او شفیق ترین انسان د۔ فسنت تحریری غلام پر کولو د پارہ نہ دیر و ختہ قلبی جہاد کچھ مصروف د فخر نہ د کچھ کارنامے سر تہ رسوی۔ د تبایغ پرہ شعبہ پہ دوی ناز کوی۔ تحریر تقریر تدریس کچھ د سیرت تعمیر کردار سازی د اخلاق بلندی اوروحانی برتری طرف تہ خصوصی توجہ لری سختو حالاتو مشکلو مراحلو او دشوار گزارو منزلو کچھ د صبر او استقامت حلم و تحمل پیکر جمیل لہندہ شی۔

د راقم دوی سرہ شتا سالی د قلم فیضان د۔ د آزادی جنگ شہید مولانا سید کفایت علی کافی مراد آبادی رحمۃ اللہ پہ بارہ کچھ زمانو مختصر مضمون او لیکلو۔ چہ ضیائے حرم کچھ شائع شو۔ زما مدوح محکم دند لوکٹلو۔ او د پسند پہ خط سرہ سرفراز کر د۔ او دحوالے کتابونہ رانہ طلب کړو۔ ہالی ہندوستان ایسٹ انڈیا کمپنی او ہالی علماء وغیرہ اول خط و کتابت او ہیا ملاقات پورے مسلمے محدودہ وم۔ او اوس د رفیق کار پہ نسبت سرہ تعلق مضبوط د۔ الحمد للہ علی منہ و کرم۔

مولانا شرف قادری صیب 24 شعبان 1363ھ/13 اکتوبر 1944ء کچھ مرزا پور ضلع پوشیار پور کچھ پیدا شو۔ دند والد ماجد مولانا اللہ دتہ صیب ابن صوفی نور بخش صیب مرحوم روزے او نماز دیر پابند صوفی بزرگ وڈ۔ چہ دند خصوصی تربیت او مقبولو دعا ککاو پہ سوری کچھ نے پرورش او شو۔ د پاکستان ظہور سرہ نے ہجرت او

کړو۔ او لاهور کښې مقيم شو۔ ددوی سره نژدې خطيب ملت مولانا علامه غلام الدين صيب رحمه الله تعالى جامع مسجد انجن شيد کښې د خطابت جوړو شکا رول۔ والد ماجد صاحب عليه الرحمة د مولانا مرحوم سره دوستانه مراسم وؤ۔ شرف صيب به چه کله والد صيب سره د دوی په خدمت کښې حاضر يد نو ډير محبت سره به ئې ده له علامه او فاضل لاهوري القابات ورکول۔ د جليل القدر شخصيت د مبارک زبان هغه الفاظ اوس د شرف صيب په وجود باند بالکل صادق راسي۔

په ابتداء کښې د پرائمرې امتحان پاس کړو۔ بيانه ديني علوم طرف ته توجه او کړه او بنسکه درج درس کا يو کښې ئې علمي تشنه ماته کړه۔

- جامعه رضويه فيصل آباد

- جامعه نظاميه رضويه لاهور

- جامعه ابتدائيه مظهرية بنديال۔ ضلع خوشاب

- دارالعلوم ضياء شمس الاسلام سيال شريف

د وخت جليل القدر استاذانو نه ئې همه علوم و فنون اسلاميه دولت حاصل کړو چه اوس هغه ډير په فياض سره په پر ذکر تقسيموي۔ د دوی په استاذانو کښې مشاييرو نو مونه دنده دي۔

- محدث اعظم پاکستان حضرت الحاج محمد سردار احمد صيب چشتي قادري رضوي رحمه الله تعالى فيصل آباد۔

- حضرت علامه مولانا غلام رسول صاحب رضوي شيخ الحديث جامعه رضويه مظهر الاسلام فيصل آباد

- رئيس المدرسين حضرت علامه مولانا عطا محمد صيب چشتي کولروي بنديالوي مدخله

- حضرت علامه مفتي محمد عبدالقيوم صاحب پزاروي ناظم اعلي جامعه نظاميه رضويه لاهور

- حضرت علامه مولانا مفتي محمد امين صيب جامعه امنيه رضويه فيصل آباد

- حضرت مولانا علامه محمد اشرف صيب سيالوي شيخ الحديث دارالعلوم ضياء شمس الاسلام۔ سيال شريف نه د علوم او فنون اسلاميه حاصلولو سره دوی د تدريس زندگي آغاز او کړو چه په کومو ادارو يو کښې دوی د علوم درسيه تعليم ورکړو۔ په هغوی کښې دغه خصوصيت سره د فکر قابلي دي۔

- دارالعلوم اسلاميه رحمانيه پري پور پزاره

- مدرسه اسلاميه اشاعت العلوم۔ چکوال

- جامعه نعيميه لاهور

په دې ادا رو کښې يو وخت پورې دې د تدريس په مسند باند جلوه کړ وؤ۔ بيا ۸ کښې جامعه نظاميه رضويه اندرون لوياري دروازه لاهور ته تشریف راوړو۔ او تر دې وخته پورې دې ډير تنديني جانفشاني خلوص او محبت سره د درس او تدريس تحقيق او تصنيف کښې مسلسل مصروف دے۔ دده ماهرانه فني او تدريس صلاحيتونو په وجه حضرت مفتي صيب مدخله دے له د مدرسه للمدرسين عهد و رکړه۔ دلته دوی همه علوم نقليه او عقليه تدريس او کړو۔ او نه تراوسه پورې د استاذ الحديث به منصب ناست دے۔

علامه شرف قادري صيب ډير زيات تاريخي درسي فقهی علمی (عربي فارسي اردو) کتابو نو مصنف مترجم۔ محشی اوشارح په حيثيت سره متعارف دے۔ ددوی پر کتاب او پرې مقالې اېن علم او قلم نه تحسين خراج وصول کړه دے۔ بنسکه دده قلم حقيقت نه ونلې

په خو کتابونو نومونه او کورۍ. چه بار بار طبابت ککانونه اراسته ککړۍ.

تذکره اکابر اہلسنت یاد اعلیٰ حضرت سوانح سراج الفقہاء احسن الکلام مسائل اہلسنت غایۃ الاحتیاط فی مسئلہ الاسقاط سنن ککافرنس ملتان د سنن ککافرنس ملتان پمن منظر۔ اندھیرو سے اجمالی تسکد شیعہ کے ککھر۔

اردو تصانیف نه علاوه په عربی زبان ککښه نه هم ډیر قیمتی ککتابونه لیکلی دی. چه په هغوی ککسے د الله پاک په فضل سره دله چاپ شوی دی.

الحیة الثانیة حول مبحث التوسل منینة الملک المعجزه وکرامات الالہام دوی د اکابرو ځنې عربی او فارسی ککتابو نو ډیره ښه آسانې او ککش نه حکمے ترجمے اوکړه. چه هغه مشایر اهل علم و قلم په ځانې ده ترجمو د اصل تصانیفو برابر ځه وککړل نومونه نه او کورۍ.

- مکشف النور عن اصحاب القبور

- تحقیق الفتویٰ فی ابطال الطغویٰ

- اشرف الموند لال محمد (ککتاب)

- ادله اهل السنة والجماعة

- اشعة اللمعات اردو (جلد چهلم)

د ښکته درج ککتابونو حاشیې نه اولیکلې. او د علماء لوطالبام زوی خواپش سرتو ورسولو. "کریما" "نام حق" "تعنه تصانح" بدائع منظوم نعومیر مرقاة (منطق) د عربی حاشیه المرحضة

ستاسو دده غیر مطبوعه قلمی خیماتو فهرست او کورۍ

ترجمه مطالع المصنوعات شرح دلائل الخیرات لغزین مبارک مطول

عربی ککښه او محمد الله صدرا میر زاهد رساله قطبیه میبذی حاشیه نه په اردو ژبه ککښه قلم بند کړه. دده نه علاوه سیف الجبار علامه فضل حق غیر آبادی غایۃ التحقیق تحقیق الفتویٰ مدارج النبوة فوائد مکيه قوالی ککی شرمی حیثیت مرآة التصانیف غنیة الطالبین فیوض غوث یزدانی شفاء شریف وغیره ککتابونو باندنې ميسوطلح حاشیې لیکلې دی. چه دده تحقیق او تدقیق ثبوت دی. او د پاک و هند مشهور رسالو او جرائدو ککسے د ده مضامین ډیر په اہتمام سره چاپ ککړۍ. د یرو مشهورو ادارو د تصانیف شائع ککولو اعزاز حاصل ککړه دده ځنې نومونه دله دی.

- رضا پبلی ککیشنز لاہور - ضیاء القرآن پبلی ککیشنز لاہور

- مکتبه قادریه لاہور - فرید بک سٹال لاہور

- مرکزی مجلس رضا لاہور - رضا الکیٹمی لاہور

- مکتبه اشرفیہ سریندکے - حنیفہ پبلی ککیشنز لاہور

- المجمع الاسلامی مبارک پور (بھارت)

ډېم عصر علماء د تحسین آرام پر شخصیت د پاره د یو سند حیثیت لری په پرې زمانے ککښه مشایرو او اکابرو دله روایت خیل ککړو او خیل سیر چشمی او بلند پمتی ثبوت نه ورکولو سره د اصغر نوازی جواهرات نه و ځنډل د میاشتو او د ککالونو پرتی او علم و فضل ککښه کمال باوجود د حقائقو الظهار ککښه عمر او مرتبے ککښه ککموالی باوجود چه په ککوم سړی ککښه ښه او صاف او ښکلی ککمالات او لیدل نو په ډاگه نه په قرطاس او قلم سره د هغوی مستقبل تابنا که جوړولو دپاره بصیرت افروزو ککلماتو استعمال و ککړو. او هغه شخصیت ظاہرو لو ککښه ډیر د خلاص ژبه مظاہره وککړه نو علامه شرف قادری صیب د ملت اسلامیہ نامورو شخصیاتو چه ککله دده

مفید ترین قلمی خدمات اولینل نو دیر په ښه طریقه ښه د تحسین او
آفرین کلماتو سره سرفراز کړو. په اختصار سره یوڅو آرام او
ښکوری.

حضرت علامه تقی علی خان بریلوی رحمه الله تعالی

مولانا عبدالحمید شرف قادری شیخ الحدیث جامعہ نظامیہ رضویہ
لاہور د اہل سنت یو قابل قدر شخصیت ده. هغوی خپل ذات درس و
تدریس او تالیف و تصنیف د پاره وقف کړی. ده دده تصانیف دده علم و
فضل ثبوت دی. یو متلی عالم سره سره دی خاموش طبع هم ده.
شیشے کے گھر

فزالی زمان علامه سید احمد سعید کاکظمی رحمه الله

"رسوائے زمانہ کتاب" البریلوی په رد کسے فاضل جلیل "انہیرے
سے اجمالی تک" کتاب ولیکلو چه اسم با مسمی ده. مصنف
ممنوح دیر په خوبی او خوش اسلوبی سره حقائق بیان کړی دی. مدلل
او مسکت جوابونه ښه ورکړی دی. دیر مسلسل او پاکیزه انځل بیان
ده. "شیشے کے گھر"

پروفیسر ډاکټر محمد مسعود احمد مظہری مدخله ایم. اے پی
ایچ ټی.

نوازش نامه او تحفه رفیقہ موصول شوه. ستا پیر محنت و کړو. او د
تحقیق حق د ادا کړو مدلل محقق مختصر نگارشات د دور جدید
تقاضا ده. ستا سو دغه تقاضا دیرہ ښه پوره کړه. ستاسو په ممتازو
اہل قلمو کسے یخ چه هغه نه فقیر استفاده کوی دستا کوششو نه د
تحسین او آفرین لائق دی. "شیشے کے گھر"

محمد حسین تصبیعی (ایرانی محقق)

امروز از طرف مولانا منشا تابش قصوری یک مجلد "تذکرہ اکابر

اہلسنت" په دست من رسید آن را تفصیح کړدم. و حقا او فر فائده احس
بروم. آفرین صد آفرین بر شما ویر قلم شما.

(تذکرہ اکابر اہلسنت)

علامہ سید، محمود احمد رضوی. (شارح بغاری)

مولانا شرف قادری د اہل سنت و جماعت قابل قدر علمی شخصیت ده.
مقدمہ درسی کتابونو او د هغوی حواشی او متعددو موضوعاتو باند دوی
تصانیف ددوی علم و فضل ثبوت دی. هغه یو متلی عالم دین او خاموش
طبع شخصیت ده. دغه مبالغہ نه ده. حقیقت ده چه دوی خپل ذات
درس و تدریس او تالیف و تصنیف د پاره وقف کړی. ده او خلوص
سره د اہل سنت و جماعت قابل قدر خدمت کوی.

(اسلامی عقائد) د علامہ محمد عبدالحمید شرف قادری مدخله حالاتو
او واقعاتو د پاره ښکته درج یکتابو نو نه استفاده کیده شی.

تذکرہ علماء اہل سنت از علامہ اقبال احمد فاروقی

شریف التواریخ جلد از سید شریف احمد شرافت نوشاہی رحمه الله

تعریک نظام مصطفیٰ میں جامعہ نظامیہ کا کردار تابش قصوری

تعرف علماء اہلسنت از مولانا محمد صلیق پزاروی

انسائیکلو پیڈیا آف اسلام شائع کړده غلام علی ایند ستر

تذکرہ اکابر اہلسنت از علامہ شرف قادری صیب

اسلامی عقائد از علامہ شرف قادری صیب

شیشے کے گھر از علامہ شرف قادری صیب

دہ تازہ شاہکار ترجمہ اردو "اشعۃ اللمعات" خلیفہ جلد پہ حسین
صورت کسے پینے کو لے شی د ترجمہ مسلسل تہذیب نہ پس قدرت
دے مطلقے شرح ترجمہ کو حواشی د پارہ علامہ شرف قادری صاحب
ملاحظہ منتخب مکرے۔

۳	ابن	سماعت	بزرور	بالو	نہست
تک	تک	بشرد	خندان	پاشندہ	
میر نظام آباد قسری			ترجمہ کو لے		
میر حسن جامع کتاب رضویہ لاہور			آفتاب احمد رضوی		
خلیب جامع مسجد ظفر			پس رحمت اسلام		
میر کے خلیفہ شیخ رور			محمد پارک محمد خدایتی رور		
			لاہور		

بسم اللہ الرحمن الرحیم

دنورانیات او بشریت حسین پیکر

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

عموماً دارنگ مفاظہ ور کو لے شی۔ چہ نورانیات او بشریت پہ مینج
کینے متافا دے۔ پہ خیلہ کینے یو خالیہ کینے نہ شی۔ خو دے
خبرے حقیقت سرہ لے۔ ہم ترون نشند۔ اللہ تعالیٰ ارشاد فرمائی۔
فارسنا الیہا روحنا فتمثل لها بشراً سوياً (17/19) بیاضی (مریم) پہ
طرف مونہ خیل رو حانی او لیر لو۔ ہفہ دھلے میخ کسے یو محبت
سری پہ پنک کینے ظاہر شو۔

داخبرہ شمر گنندہ دے چہ حضرت جبریل علیہ السلام نوری
مخلوق دے چہ کلا حضرت مریم رضی اللہ تعالیٰ عنہا پہ میخ کینے
بشری صورت کینے رانی۔ نو پہ ہفہ وخت کسے ہم دی حقیقت
کسے نوری وی خو دہ ظہور لباس بشری کینے شوع وؤ۔ مکہ
چیرے نور او پہ بشر کینے متافا وے نو حضرت جبریل علیہ السلام
پہ کلا ہم بشری صورت کینے تشریف نہ راوور

زمون عقیدہ دے چہ حضور ﷺ حقیقت پہ اعتبار سرہ نور او
صورت پہ اعتبار سرہ بشر دے علامہ سید محمود آلوسی فرمائی حنہ و
ختونو کسے ویلے شی چہ د نبی کریم ﷺ دہ حیثیتونہ دی
یو طرف د ملکیت چہ پہ ہفہ سرہ فیض حاصلوی۔ او بل طرف تہ
بشریت چہ پہ ہفہ سرہ دی فیض ورکوی۔ دے د پارہ قرآن مجید دوی
پہ روح باند نازل کرے شو۔ حنکہ چہ دہ روح ملکی صفا تو سرہ
مقصد دے چہ ہفہ پہ وچہ دوی لہ روح الامین نہ استفادہ
کوی۔ 1- محمود آلوسی سید علامہ روح المعانی (طبع بیروت) 9

غزنوی خاندان مشهور غیر مقلد عالم پروفیسر ابوبکر غزنوی فیصلہ
کنہ خبرہ کرے۔ د مولانا محمد انور جیلانی لیکھے رسالہ
"بشریت و رسالت" پہ تقریظ کجیے دی (لیکھی)

حنیہ خلق و وائی۔ چہ حضور ﷺ بشر و و۔ او نورنہ و و اوحنو خلقو
اووین۔ چہ نور و و بشرنہ و و ہفہ دواہ خبرہ دافراط اور تقریظ دی
قرآن مجید ووائی۔ چہ ہفہ نورہم و و او بشر ہم (دہ نہ پس ئے نورانیت
او بشریت پہ بارے ککسے دواہ آیتونہ نقل کوری دی)

او صحیح مسلک ہم دہ۔ چہ باوجود د بشریت دی لہ سر نہ قدم
پورے نور و و۔ ابوبکر غزنوی پروفیسر: تقریظ رسالہ بشریت
ورسالت (1987ء) ص 17

اوس خود اختلاف ختمیدل پکار دی۔ اہل سنت و جماعت ووائی چہ نبی
کرم ﷺ ہی مش بشر ہم و و او نور ہم۔

مطلقاً د سرکار دو عالم ﷺ بشریت انکار ککو لکے د اسلام
دانرے نہ خارج دہ۔

امام احمد رضا بریلوی قلم سرہ فرمائی۔ چہ شوک مطلقاً د حضور
ﷺ بشریت نفی کوری ہفہ کافر دہ۔ قال تعالیٰ قل سبحان ربی
ہل کنت الا بشراً رسولاً 2۔ احمد رضا بریلوی امام فتاوی رضویہ
(مبارکپور انلیج 6 ص 67)

احسان الہی ظہیر ووائی۔ چہ نبی کرم ﷺ او د نورو انبیاء کرام
علیہم السلام پہ زمانو کجیے کافرانو د نبوت او بشریت پہ میتج کجیے
د منافاة عقیدہ لرلے۔ او د انبیاء کرام علیہم السلام نبوت انکار ئے
حکے کولو چہ ہفہ بشر دی او بشر رسول نشی کجیے۔ دہ نہ پس
پہ بریلویا نو طعن او تشنیع کوری۔ او لیکھی۔

د خلق خو اسلامی معاشرہ او د مسلمانانو پہ ککرونو کجیے پینا
شوی دی۔ دہ د پارہ د نبوت انکار خو نہ شی کولی۔ خو د دوی عقیدہ
سراسر ہفہ دہ۔ چہ نبوت او بشریت کجیے منافاة دہ۔ دہ د پارہ دوی
د انبیاء کرام اورسل نظام علیہم الصلوٰۃ والسلام بشریت نہ انکار
وکرلو۔ احسان الہی ظہیر البریلویہ (ص 101-2)

یقیناً دہہ مجرمانہ خیانت دہ۔ لو ستونکو اوس ستاسو داماد
احمد رضا قلم سرہ وضاحت اوکتلو۔ چہ شوک مطلقاً د حضور
ﷺ بشریت نہ انکار کوری نو ہفہ کافر دہ۔ دہ باوجود دہ
لفظ بیانی میتج جواز نہ پاتی کجیے۔

زمیز عقیدہ دہ۔ چہ محمد رسول اللہ ﷺ ضرور بشر دہ۔ خو
الفضل البشر او سید الخلق دہ د نبیانو امام اود رسولانو پیشوا دہ۔ او
مخلوق طرف تہ د اللہ لیرلے نور دہ۔

ظہیر صیب دہ خبرے ثابتولو د پارہ دیر آیتونہ نقل کوری دی۔ چہ
کافرانو د انبیاء کرام علیہم السلام نبوت انکار صرف دہ د پارہ وکر
لو۔ چہ دوی بشر دی حالانکہ ککے دوی مطلب ثابت شی۔ نو ہفہ د
پارہ خو یو آیت ہم کافی دہ۔ اوککے مطلب ئے ثابت نہ شی۔ نو پتحو
سو و آیتونہ پیش ککول ہم ہیہ سود دی۔ دہ صورت ظہیر صیب تہ
ورپیش دہ ستاسو او کوری اللہ تعالیٰ د حضرت نوح علیہ السلام قوم
اوماد او نمود دہ قول بیان کجیے دہ۔

ان انتم الا بشر مثنا 1۔ القرآن سورة ابراهيم 10/14

تہ نہ ئے مکر موپز خوندے بشر۔

دہ آیت نہ پہ صافہ ظاہرہ دہ چہ کافرانو درس کرام علیہم الصلوٰۃ و
السلام انکار صرف پہ دہ وجہ نہ و و کرے۔ چہ دوی بشر دی لکے
چہ ظہیر صیب ئے ثابتولو کوشش کوری۔ بلکہ دہ د پارہ ئے انکار

کړه وؤ چه هغوی مونږ غوندې بشر دی کفار که پوه وې چه په
ظاېره مونږ غوندې ښکارېد ونکې په حقیقت کېنې مونږ نه لور او او
چېت دی نو هغوی به د کفر لار نه غوښتله بلکه ایمان به ئې راوړلو-
دغه هغه نکته ده چه مخالفین د اعلیٰسنت نه پرته پوهېږي

حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی قدس سره العالی فرمائی چنانکه
کفار انبیاء را علیهم الصلوات والتسلیمات در رنگ سائر بشر دانسته از
کمالات نبوت انکار نموده اند - احمد سرپندی 'مجدد الف ثانی-
مکتوبات فارسی (دفتر اول حصه دوم ص 114)

لکه څنګه چه کافرانو انبیاء کرام علیهم الصلوات والتسلیمات نورو
عامو خلوقیه رنگ کېنې اولیندل او د نبوت کمالاتو انکار ئې
کړه ده.

د غیر مقلدین او علماء دیوبند مسلم پيشوا شاه اسمعيل دېلوی لیکي
ده حدیث نه معلومه شوه چه اولیاء انبیاء 'امام و امام زاده' پیران
شهیدان یعنی چه غومره دالله مقرب بند یگان دی. دغه همه انسانان دی
او عاجزه بند یگان او زموږ روږه 'خو الله پاک دوی ته لونی ورکړه
او هغه مشر روږه شول مونږ له ئې د هغو فرمانبرداری حکم او کړی
او مونږ د دوی کشر یو-1- اسمعيل دېلوی- تقوية الايمان (مطبع
فاروقی دېلی ص 60)

آیا د ده صاف مطلب دغه نه ده چه هغه مؤثر غوندې بشر دی او آیا دغه
غېره د ده نز ده نه ده چه کفارو به د خپلې زمانې رسولا نوله
کولې په یوېل ځایه لیکي-

د چا بزرګ په تعریف کېنې خپل زبان سبال لری او صرف د بشر
غوندې صفت ئې کوی- او په هغه کسې هم کموالی کوی- اسمعيل
دېلوی تقوية الايمان (مطبع فاروقی دېلی ص 63)

ده عبارت نه په ځانګه ظاېره شوه چه دېلوی حبیب ته دومره هم قبوله
نه ده چه د الله پاک یو محبوب دو مره صفت وشي- چه د عام بشر
شان لائق دی بلکه په ده کېنې هم د اختصار درس ورکوی-

د الېی بارګاه محبو بانو په باره کېنې ده خطرناک ذبیحت زېږو نه
ځک اثراتو ژاښ کولو د پاره علماء ابن سنت د الله تعالی حبیب
ﷺ او نور و مقربو خلوق په شان کسې د عقیدت هغه پیر زونې
وړاندې کړه- چه د ایماندارو پرته ایمانو نه تازې شول.

قرآن پاک کسې د حضور نبی اکرم ﷺ بشریت او نورانیت
صراحت شوه ده نه خو مسلمان د پاره د هغوی بشریت نه انکار
کېځائش شته او نه ئې دنور نه نفی کولو طاقت شته حیرانتیا په ده
خلوق چه کلمه طیبې ګواښی ورکولو باوجود هم د سرکار دو عالم
نور مجسم ﷺ نورانیت انکار کوی د الله تعالی فرمان اقدس ده
قد جاءکم من الله نور و کتاب مبين- (15/5)

تعلیق ستا سو خواته د الله تعالی له طرف نه نورانیت او کتاب مبين
ده آیت په تفسیر کسې مختلف اقوال ملا وېږي-
اول: نوره مراد نبی اکرم ﷺ او دده نور ده
او کتاب نه مراد قرآن پاک ده

حضرت ابن عباس رضی الله عنهما د نور تفسیر رسول سره کولو نه پس او
فرمانیل- یعنی محمد ﷺ -1- محمد بن یعقوب فیروز آبادی- تنویر
المقیاس (مصطفی البابی مصر ص 72)

امام رازی علیه الرحمة د نور تفسیر کسې ډیر قولونه ذکر کړي
دی اول قول دغه ده چه نور نه مراد محمد مصطفی ﷺ ده- 2-
محمد بن عمر بن حسین الرازی امام تفسیر کبیر (المطبعة البهية
مصر ج 1 ص 189)

امام محمد بن جریر طبری علیه الرحمة اوفرمایش یعنی بالنور محمد
 نور نه مراد محمد مصطفی ﷺ ده. محمد بن جریر
 طبری امام ابو جعفر جامع البیان فی تفسیر القرآن مطبع میمنه مصر ج
 6 ص 92

تفسیر جلالین کتبے دی۔

ده نور نه مراد حضور نبی اکرم ﷺ نور ده. عبدالرحمن بن
 ابی بکر سیوطی امام تفسیر جلالین اصح المطابع دہلی ص 97
 د جلالین پہ حاشیہ تفسیر صاوی کتبے دی۔

حضور نبی اکرم ﷺ مبارک نوم ده د پارہ نور ایمنے شوع ده
 چه دی بصیر تونوله نور (رنوا) ورکوی۔ او هفوی ته د نیغے لارے
 هدایت ورکوی۔ دومه وجه له ده ده چه دی دیر حصی اور معنوی نور
 د پارہ اصل ده۔ 5 احمد بن محمد صاوی مالکی علامہ حاشیہ علی
 تفسیر الجلالین مصطفی البابی مصر ج 1 ص 258
 تفسیر خازن کتبے دی۔

نور نه مراد حضرت محمد مصطفی ﷺ ده الله تعالی د دوی نوم
 حکه نور ایمنے ده۔ چه دوی په ذریعہ هدایت ملاویزی لکه حکه
 چه د رنوا په ذریعہ په تورو کتبے هدایت ملاویزی ی۔ 6 علامہ علاؤ
 الدین علی بن ابراهیم بغدادی تفسیر الخازن مکتبه تجاریہ مصر ج 3
 ص 28

تفسیر مدارک کتبے دی۔

دوم احتمال ده ده چه نور محمد مصطفی ﷺ ده۔ حکه چه دوی
 په ذریعہ هدایت حاصلیری۔ لکه حکه چه د دوی نوم مراج ایمنے
 شوع ده۔ 7 عبداللہ بن احمد نسفی علامہ تفسیر نسفی دار الکتاب
 العربی بیروت ج 1 ص 276

دوم نور او کتاب دواړونه قرآن پاک مراد ده ده د جہانی او ز
 محشری قول ده۔ ده دواړه معتز لیان دی په دولی ده سوال راجی چه
 عطف خو مغایرت غوازی که دواړونه مراد قرآن پاک وی نو مغایرت
 نه شو۔ دده هفوی جواب ورکړه ده۔ چه عطف د پارہ ذاتی طور باند
 متغایر کیدل ضروری نه دی صرف تغیر اعتباری کافی ده او هغه دلته
 موجود ده۔

دریم۔ نور او کتاب دواړونه مراد حضور نبی اکرم ﷺ ده۔ که په
 ده ده سوال ورکړه شی چه عطف خو تغایر غوازی نو ده به هغه
 جواب وی۔ چه جہانی او نورو ورکړه ده۔ چه تغایر اعتباری کافی
 ده۔

علامہ آلوسی رحمه الله فرمائی۔

زمانه نزد ده امر بعید نه ده چه نور او کتاب مبین دواړو نه نبی
 اکرم ﷺ مرادوی د عطف به هغه تو جیه مگیری۔ چه جہانی نه
 کره ده۔ ده کتبے شک نشته چه نبی اکرم ﷺ ته نور او
 کتاب مبین (ویلے شی) وثیل صحیح دی۔ که عبارة النص په اعتبار
 سره ستا سوتہ د ده قبولولو کسے توقف وی۔ نو ده د اشاره النص نه
 قبیلے نه وکنړو۔ 1 محمود احمد آلوسی السيد روح المعانی (طبع
 بیروت) ج 6 ص 98

ملا علی قاری علیه الرحمة الباری فرمائی۔

ده امر نه کوم شیز مانع ده۔ چه نور او کتاب مبین دواړه د حضور
 نبی اکرم ﷺ صفتونه وی۔ حکه چه دی نور عظیم ده او په انوارو
 کتبے کامل ظهور لری او ده لحاظ سره دی کتاب مبین ده۔ چه دی
 د همه و اسرارو احکامو احوالو او تیکرو جامع او ظاہر و نهکے
 ده۔ علی بن سلطان القاری شرح شفاء (طبع مدینه منوره) ج 1

تقریباً د اہل سنت و جماعت ہمہ فی مفسر انو دغہ احتمال ضرور بیان
کریے دے چہ نور نہ مراد نور مصطفیٰ ﷺ دے او جسے خود و مرہ
پورے والی چہ کتاب نہ مراد ہم د دوی ذات مبارک دے اوس جوک
شہ □ چہ سہل جان نہ سی ہم والی اور حضور سی اکرم ﷺ
نورائیت انکار ہم کوی

ذیل آمد ۱ مولوی نورالدین احمد گوالیار نہ امام احمد رضا بریلوی
قدس سرہ پہ خلعت ککے استفادہ اولیہ نہ اوترے نہ ئے پوستہ
و کبرہ "دغہ مضمون چہ حضور سید عالم ﷺ اللہ تعالیٰ نور نہ پیدا
دے او دوی نہ نور نہ نور مخلوقات کوم حدیث نہ ثابت دے
او دغہ حدیث د کوم قسم دے

دے پہ جواب ککے امام احمد رضا بریلوی قدس سرہ او فرمائیں امام
اجل سیدنا امام مالک رحمہ اللہ شاگرد او د امام ابیہل سیدنا امام احمد بن
حسین رحمہ اللہ استاد او د امام بخاری او مسلم استاذ الاستاذ حافظ
الحديث احمد الاعلام عبدالرزاق ابویسکر بن ہمام رحمہ اللہ پہ حیل مصنف
ککے حضرت سیدنا و ابن سیدنا جابر بن عبداللہ انصاری رحمہ اللہ نہ
روایت ککے دے او فرمائی۔

زما ورنہ عرض و کزو یا رسول اللہ صما مور او پلا رنے پہ حضور
قریان وی۔ مالہ دغہ او نہایہ چہ ہر شہ نہ معکے اللہ عزوجل کوم
شہ جوہر کزو۔ دوی او فرمائیں یا جابر ان اللہ تعالیٰ قد خلق قبل
الاشیاء نور نبرک من نورہ

اے جابر بے شکہ بالیقین اللہ پاک تمام مخلوقات نہ معکے دست
نہی ﷺ نور د خیل نور نہ پیدا کزو۔ احمد رضا بریلوی امام

مجموعہ رسائل (نوروسایہ) رضا فاؤنڈیشن لاہور ص 8 7

دے نہ پس ئے پورہ حدیث نقل کزو۔

دے حدیث د کوم قسم دے دے جواب ورکوی او فرمائی۔

دے حدیث امام بیہقی ہم دلائل النبوة ککے روایت ککے دے اجلہ
ئمہ دیں لکے امام قسطلانی مواہب لدنیہ او امام ابن حجر مکی افضل
القرنی او علامہ قاسمی مطالع المسرات او علامہ زرقانی شرح مواہب او
علامہ دیار بکری حمیس او شیخ محقق دہلوی مدارج النبوت وغیرہ
ککے دے حدیث پاک نہ استناد او پہ دے باند تعویں او اعتماد
کوی۔

دوی ہمہ فی د تلقی است بالقبول مصعب موندلے وؤ۔ بو بغیر دشک
دے حدیث حسن صالح معتمد دے علماء تلقی بالقبول ہمہ ثوبہ
حیز دے چہ دے نہ پس دسند کتلو حاجت نہ وی پائے۔ اکثر ککے سند
ضعیف دی بیا ہم پرواہ نہ۔ کما بیتناہ فی منیرا لعین فی حکم
تقبیل الابہامین۔ بے شک علامہ محقق عارف باللہ سید عبدالممنی
نابلسی قدس سرہ القاسمی حدیقہ ندیہ شرح طریقہ محمدیہ ککے
فرمائی وقد خلق فی من نور ﷺ کما وردہ الحدیث الصحیح
بے شک ہر خیل د نبی اکرم ﷺ نور مبارک نہ جوہر شو لکے
شککہ چہ پہ حدیث صحیح ککے وارد شو۔ ۱ احمد رضا بریلوی امام

مجموعہ رسائل (نوروسایہ ص 8-9)

دغہ جواب دیر متین مدلل او معقول و فی شو تمصب او عناد دے قبلولو
تہ تیار نہ دے۔

اول اعتراض

احسان الہی ظہیر پہ دے باند رائے زنی کوی اولیکی۔

کے است نہ مراد دغہ خلق وی۔ چہ ہفوی غوبد جہالت او کمراہی او
ککرو پیرو کار دی نو موبز لے نقصان دہ نہ دی او ککے پیرے است نہ

مراد عماد نو د حدیث ماہرین وی نو د دے خبرے وجود شته چه دوی
دله حدیث قبول کړه وی. 2 احسان الہی قلہیر السریلیوہ عربی.
ص 103

امام احمد رضا دے حدیث روایت او نقل کوؤںکو ۴۰ پہ ۴۵ ذکر
کیرے دے دے باوجود دے ہمہ ؕ لہ جاہل او کمراہ ونیس د دین
امام ابو پہ شان حکمے ہمہ خلاصہ کستازی دہ چہ ناقلین معافی دہ او د
دے خلقو زور ہادت دے

سختک موہر د حلیث نور یو شو حوالی چه تفصیل سره پیس کوؤ
متاسو او سکوری چه دی برائے نام ابن حلیثو خومره جلیل القدر امامو
له جامع او کمر او نهلی دی

(۱) داماد پٹھاری او مسلم امتیاز الامتداد امام عبد الرزاق پہ مصنف دکنے
دفعہ حدیث پاکہ روایت مکررہ دفعہ دفعہ سلسلے یو شو خبرے پہ
بالٹونکو صفحو مکتوب او مکتوبی

(2) امام بیہقی دہ حدیث روایت کړو امام زرقاتی فرمائی امام بیہقی دہ حدیث پاک لږ لږ د مختلفو الفاظو کسے روایت کړو

شرح زرقاتی علی المواہب ج ۱ ص ۵۶ تاریخ التعمیم ج ۱ ص ۱۸۸
تعمیر نیفا پوری کتبے ایت مبارکہ واد اول المسلمین پہ تفسیر
کتبے فانی گما قال اول ما خلق اللہ نوری۔

لکھ چہ حضور نبی اکرم ﷺ او فرمائیں ہر جہ بہ محکمہ اللہ تعالیٰ زمانور پیدا کرو۔

(4) مشهور محدث اور حدیث نقاد علامہ ابن جوزی قرمائی۔

حضرت کعب بن جراح رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ رسول کریم ﷺ اور
فرمائیں۔ چہ کلمہ اللہ تعالیٰ دس محفوفاتو پیدا کولو (مکمل نہ

سبکۃ والہ ہو آسمان تہ یلینی ورگولو ارادہ و کرہ ہو خیل (پیدا کرے) نور نے پہ خیل مٹی کبھی واختصت۔ او ورتہ نے ہو فرمائیں۔ تہ محمد ﷺ جو رشہ ہو ہفتہ د نور ہو ستون جو رشہ ہو دومرہ پور تہ شو چہ د عظمت حجاب تہ اور سینو بیا ہفتہ نور سجدہ او کرہ او تہ اووئیں۔ الحمد للہ اللہ تعالیٰ ہو فرمائیں دہ د پارہ زمانہ پیدا کرے و د ستا نوم مع محمد کیسود، ﷺ، فہمک بد الخلق و بک حتم الرس۔

دستابہ یہ معلوق بتد کو ۴ و پہ ستاپہ در سولابو سلسلہ خم کو ۴۔
 جسے یہ پس اللہ تعالیٰ در موبز بی محمد مصطفیٰ ﷺ نور پہ سلورو
 قسمونو کسمہ تقسیم کرو۔ اول قسم بہ نئے لوح دوم قسم بہ نئے قلم
 پیدا کرو۔

عبدالرحمن بن جوزي امام (م 597 هـ) مؤلف العروس (المكتبة الثقافية بيروت) ص 16

دعلامہ سے ابن جوزی علیہ الرحمۃ پہ حدیثوں پر بالذکر تنقید کے لیے
مستحق علم والو نہ مخفی نہ ہے۔ دے دے ہوا مگر دوی نہ نبی اگر
نہیں پہلے اول پیدائش روایت بغیر د تنقید بیان کرے دے دے دے پارہ دغہ
حوالہ دیرہ ایسہ دے

[illegible]

یہ جابرہ اللہ تعالیٰ پر رحم نہ ورنہ دستنبی روح پیدا مکترو
یوسف بن اسماعیل نبھائی علامہ 'جوابر البھار' عربی (مصلحتی
البابی' مصر، ج 4 ص 221)

۱۔ یہ مواہب لدنیہ کتبہ راجی چہ امام عبدالرزاق رحمہ اللہ پہ حیل
۲۔ سورہ حضرت جابر رضی اللہ عنہما روایت کوی چہ سرکار دو
عالم رضی اللہ عنہما اور مائیل۔

یا جابر ان اللہ تعالیٰ قد خلق قس الاشیاء نور بیک من نوره
اے جابر۔ بے شک اللہ تعالیٰ نے ہر شے سے وراثت دے مائی نور لہ حیل
نور نہ پیدا کرو۔

احمد بن محمد بن ابی بکر قسطلانی، مواہب لدنیہ مع شرح
زرقانی ج ۱ ص ۹۹

۳۔ یہ سیرت حلبیہ کتبہ دغہ حدیث نقل کولو نہ پس فرمائی
وفیہ انه اصل لکل موجود واللہ تعالیٰ اعلم۔

دغہ حدیث نہ معلومہ شوہ چہ حضور نبی اکرم رضی اللہ عنہ دہر موجود
اصل دغہ واللہ تعالیٰ اعلم!

امام علی بن برہان الدین حلبی شافعی (م ۱۰۴۴ھ، ۱۶۳۵ء) السیرۃ
الحلبیہ

المکتبہ الاسلامیہ، بیروت ج ۱ ص ۳۱

(۸) کشف الغمائم کتبہ دغہ حدیث پہ دغہ الفاظو نقل ککرے شوہ
دغہ علامہ اسمعیل بن محمد عجلوتی (م ۱۱۶۲ھ) کشف الغمائم و مزین

الالہام مکتبۃ الفزالی، بیروت ج ۱ ص ۲۶۵

(۹) خر پو ملی پہ شرح د قعیبہ بردہ کتبہ دغہ حدیث مفہوماً نقل
ککرو۔

عمر بن احمد الضر پو ملی ۳۹۰ھ، ۱۸۸۲ء عقیبۃ الشہدۃ شرح قعیبۃ
البردہ

نور محمد کراچی، ص ۷۳

۱۰۔ یہ الحقیقۃ النبیہ کتبہ داغلی دی۔

حضور نبی اکرم رضی اللہ عنہ د جمعیۃ الکبریٰ مالک دغہ بیا بہ ولی نہ
وی □ چہ ہر حیل د دوی نور نہ پیدا ککرے شو لکھ خکک پہ دغہ بارہ
کتبہ حدیث صحیح داغلی دغہ

امام عبدالغنی نابلسی (م ۱۰۴۳ھ، ۱۷۳۱ء) المکتبۃ الموریہ۔

فیصل آباد، ج ۱ ص ۷۵

۱۱۔ یہ تاریخ خمیس کتبہ دغہ روایت ثی معنآ نقل ککرے دغہ

علامہ حسین بن محمد بن حسن دیار بکرمی۔ (م ۹۶۶ھ) تاریخ

الخمیس فی احوال النفس نفیس

موسسة شعبا، بیروت ج ۱ ص ۹

۱۲۔ امام علامہ شرف الدین بوصیری قعیبہ ہمیریہ پہ شرح کتبہ دغہ

حدیث نقل ککرے شوہ دغہ

علامہ سیلعان الجمل (م ۱۲۰۴ھ) صاحب تفسیر الجمل المتوسعات

الاحمدیہ بالمتح المحمدیہ ص ۶، دارہ محمد عبداللطیف حجازی

قاہرہ

(۱۳) علامہ امام ابن الحاج فرمائی۔

دقیقہ خطیب ابو الریح پہ کتاب شفاء الصدور کتبہ داغلی دی۔ چہ

اللہ تعالیٰ پر شہ نہ مفککبہ د مصطفیٰ رضی اللہ عنہ نور پیدا ککرو۔ او دغہ

نور نہ ثی پر شہ پیدا ککرو۔ نو د عرش نور لہ مصطفیٰ رضی اللہ عنہ نور حنی

جور دغہ د قلم نور د مصطفیٰ رضی اللہ عنہ نور حنی جور دغہ د لوح محفوظ

نور د مصطفیٰ رضی اللہ عنہ نور حنی جور دغہ د روح نور مصطفیٰ رضی اللہ عنہ

نور حنی جور دغہ د ممرات نور د شمس و قمر نور او دستور کونور د

مصطفیٰ رضی اللہ عنہ نور حنی جور دغہ ترجمہ ملحق، ابن الحاج المدخل

دار المکتب العربی، بیروت ج ۱ ص ۳۴

۱۴۔ علامہ ابو الحسن بن عبداللہ بکری فرمائی

پہ دے حائے کسے علامہ مالکی یو تفصیلی نوٹ ورکیرے دے
چہ پہ دے کسے د حضور سید عالمؐ نبی اکرمؐ نورانیت د
احادیثو پہ حوالے سرہ بیان کیرے دے
(21) پہ فتاویٰ حنیثیہ کسے راحی

وانما الدی رواہ عبدالرزاق انعمہ اللہ قال ان اللہ خلق نور محمد قبل
الاشیاء من نورہ

عبدالرزاق چہ کوم حدیث روایت کیرے دے دے دے چہ حضور نبی
اکرمؐ او فرمائیں۔ بیشک اللہ تعالیٰ ہر جہ نہ مخکسے خیل
نور نہ د مصطفیٰؐ نور پیدا کیرو

احمد بن حجر بیہمی مکی امام (م 897ھ) فتاویٰ حنیثیہ (مصطفیٰ
البابی مصر) ص 247

(2) الآثار المرفوعہ کتبے امام عبدالرزاق پہ حوالے سرہ د حضرت
جابرؓ روایت نقل کولو نہ پس د تنبیہ عنوان سرہ لیکے د
عبدالرزاق روایت سرہ د نور محمدی پیدائش اول کیندل اود مخلوق نہ
مخکبے پید کیندل ثابت دی۔

عبدالرحی لکھنوی علامہ الآثار المرفوعہ فی الاخبار الموضوعہ

مکتبہ قنوسیہ لاہور ص 34 33

21 یوسف بن اسمعیل نہبانی علامہ حجة اللہ علی العالمین
(مکتبہ نوریہ رضویہ لاش پور ص 28)

(24) مدارج النبوة کسے راحی۔

در حدیث صحیح وارد شدہ کہ اول ما خلق اللہ نوری عبدالحق محدث
دہلوی شیخ مصنف (م 1092ھ) مدارج النبوة فارسی (مکتبہ نوریہ
رضویہ سکھر) ج 2 ص 2

تہ فرخ کہ کہ چیرے یو محضر کسے دے تول علماء عرفاء

محدثین تشریف فرما وی او دے حدیث بیانوی۔ او دے تصدیق او
توثیق کوی نو آیا لونی نہ لونی علامہ بہ د وٹیلو جرات و کیری □ چہ
دے تول دروغون جابل او کارہ دی۔ لکھ چہ احسان الہی غلہیر کیری
دی۔

د مخالفینو گواہی۔

(25) دغیر مقلدینو مشہور عالم وحید الزمان لیکے۔

اللہ تعالیٰ ہر جہ نہ مخکسے نور محمدی پیدا کیرو بیائے اوبہ بیائے
اوبو د پاسہ عرش پیدا کیرو بیا ہوا بیا قلم او دوات بیائے عقل پیدا
کیرو نو نور محمدی د آسمانوبو زمکے او پہ دوی کسے چہ دے دی
ہمہ مخلوق د پارہ مادہ اولیہ دے۔

پہ حاشیہ کسے لیکے پہ قلم او عقل کسے اولیت اصافی دے یمسی
دے دورہ نہ نورو شیر ونو نہ مخکسے دی داسے نہ چہ نہ ہر جہ نہ
مخکبے دی 12 ق

وحید الزمان ہدیۃ المہندی طبع سیالکوٹ ص 56

6 د علماء دیوبند حکیم الامت د حضرت جابرؓ روایت د امام
عبدالرزاق پہ حوالے سرہ نقل کیرو او پرے ئے اعتماد و کیرو۔

اشرف علی تھانوی مولوی نضر الطیب (تاج کمپنی لاہور) ص 6

27 د غیر مقلدینو او دیوبندیا نو امام شاہ محمد اسمعیل دہلوی لیکے
چنانکہ روایت اول ما خلق اللہ نوری ہر آن دلالت می دارد لکھ
خمسکہ چہ روایت اول ما خلق اللہ پہ دے دلالت کوی۔ محمد

اسمعیل دہلوی یکک روزہ (طبع ملتان ص 11)

(28) پہ فتاویٰ رشید بہ کسے داخل دی

سوال۔ اول ما خلق اللہ نوری او لولاک لما خلقت الافلاک دے دورہ
حدیثونہ صحیح دی او کہہ وضعی۔

جواب دله حد یثونه په صحاح کسې موجود نه دی. محکم شیخ
عبدالحق رحمه الله اول ما خلق الله نوری نقل کړه دے چه دده لږ
اصل شته.

مولوی رشید احمد کسکوبی- فتاوی رشیدیہ محبوب محمد سعید
کراچی) ص ۱۶۱ دے نه محکم د مدرج النبوة عبارت تیر شو چه
هغه کسې شیخ محقق دے حدیث نه صحیح وئیلی دی او کسکوبی
صیب ووالی لکه شیخ په نزد دله حدیث معمولی اصل لری- فیا
للمحببه.

(حدیثونو تطبیق)

الله تعالی پر خه نه مخکسې ته پینا کړو: په دے سلسله کسې
مختلف روایات ملایزی. په مثال لکه د نبی اکرم ﷺ نور
عقل یا قلم- راشی لږ او کوری چه الله محدثین او د مشایخه حیثیتو
په دے کسې څنکه تطبیق ورکړه دے.

(۱۹) د حضرت سید عبدالقادر جیلانی حنبلی رحمه الله تعالی نوم ابن
تیمیه هم په احترام سره اخلي- فرمائی-

الله عزوجل او فرمائیل- چه حماد محمد مصطفی ﷺ نور د خپل
جمال نور حنې پینا کړو. لکه څنکه چه نبی اکرم ﷺ او
فرمائیل الله تعالی پر خه نه مخکسې څما روح پینا کړو- او پر خه نه
لږ مخکسې څما نور پینا کړو- پر خه نه لږ اول قلم پینا کړو. دے
هېو نه مراد صرف یو خیز دے او هغه دے د محمد ﷺ حقیقت او
دے حقیقت له لږ نور حکه او وئیل- چه هغه له جلالی نورو پاک
دے لکه چه الله تعالی او فرمائیل- قد جاء حکم من الله نور و کتاب
مبین او عقل لږ حکه او وئیلو. چه هغه د کلیاتو ادراک لری او قلم
لږ حکه او وئیلو چه هغه د علم نقل کولو مهېب دے (ترجمه).

۱۲۱ در جیلانی- سید غوث اعظم سر الاسرار فی ما یحتاج الیه الأبرار
طبع لاہور ص ۱۴ ۱۲

په عمدة القاری کسې نه مختلف روایات نقل کړی دی چه الله
تعالی پر خه نه اول قلم پینا کړو. په یو روایت کسې راحی- چه رنرا
و حاکم لږ پینا کړو. او په یو روایت کسې رالی چه د مصطفی
ﷺ نور لږ پینا کړو. دے نه پس فرمائی-

لنوفین بین هذه الروایات بان لاولیه سسی و کل شیء قیل فیہ نه اول
فهو بالنسبة الی ما بعدها

په دے روایاتو تطبیق دے چه اولیت اضافی امر دے او چه حکوم
خیر په باره کسې وئیل شوی دی چه اول دے نو هغه د ماعد په اعتبار
سره دے-

محمود بن احمد العینی ' بدوالدین: (۴۵۵ هـ) عمدة القاری (طبع
بیروت) ج ۹ ص ۱۵۹

(۲۱) محدث جلیل حضرت ملا علی قاری علیه الرحمة د مختلفو
روایاتو نقل کولو نه پس فرمائی

معلومه شوه چه پر خیر نه مخکسې مطلق نور محمدی دے بیا اوبه
بیا عرش دے نه بعد قلم نبی اکرم ﷺ نه علاوه پر خیر کسې
اولیت اضافی دے-

هلی بن سلطان محمد القاری- المور د الروی ص ۴۴

حضرت ملا علی قاری چه مرقاة شرح مشکوة کسې فرمائی
علامه ابن حجر فرمائی اول د مخلوقاتو په باره کسې مختلف روایت
دی د دے خلاصه لکه څنکه چه خد شمان ترمندی په شرح کسې
بیان کړه دے چه پر خیز نه اول هغه نور پینا کړه شو چه کوم
خیز نبی اکرم ﷺ پینا کړه شو- بیا اوبه دے نه پس عرش

المرقاة (طبع ملتان) ج ۱ ص ۱۴۶

33- یوہن خالص فرمائی۔

اول حقیقی نور محمدی ہے۔ لکہ چہ المورد لمولد کسی زمانیان
کریے ہے۔ (المرقاة ج ۱ ص ۱۶)

34- مرقاة پہ صفحہ فرمائی۔

درمویز سے مذکور ذکر اول او کریے شو۔ ہے د پاره دی پہ مرتب
کسی اول ہے با ہے د پاره چہ دی پہ وجود کسی اول ہے۔ د بی
اگر محمد ﷺ فرمان ہے۔ اول ما خلق الله نوری او کتب نبیاً و آدم بین
الروح والجماد۔

۱۶ یو حائے پہ مختلف روایا تو کسی د تطبیق سے طریقہ اختیاروی
او فرمائی۔ اولیت له اضافی امورو حنی ہے۔ نو تاویل به ثمة الله
کیری چہ ذکر شوی حیرتہ قسم عقل نوری روحی و عرش کسی
بر حیر د حیل جس افر د و کسی محکمی ہے۔ قلم له نور و قلمونی
محکمی پیدا کریے شو۔ اود حضور سید عالم ﷺ نور له نور
نورونونه محکمی پیدا کریے شو۔

المرقاة ج ۱ ص ۱۶۷

(۱۳۶) دغہ امام جلیل علیہ الرحمہ فرمائی۔

پاتے شو د سی کرم ﷺ نور نو همه نور پہ مشرق و مغرب کسی
پہ انتہا درجے طہر ہے۔ و ہر جہ نہ اول الله تعالی دہ نور پیدا کرو
الله تعالی پہ خپل کتاب کسی دہ نور کیسود اور نبی اکرم
ﷺ پہ دعا کسی را علی دی۔ چہ اللهم اجعلنی نوراً اے الله ته مع
نور جور کریے۔

ہے نہ پس فی یو حو ایتونہ نقل کری دی۔ حودہ نور ظهور د ابن
بصیرت پہ مٹر کو کسی ہے۔ حکم چہ صرف مٹر کے نہ رہے

کیزی زبونہ ہم زندیری۔

موضوعات کبیر مجتہائی 'دہلی' ص ۸۶

ہے نہ پس دغہ و نیلے حکیتے شی چہ د کومو خدقو بصیرت مٹر
کے زندہ وی ہفوی طرف تہ زمویز خبرو منج نہ ہے۔

37- علامہ نجم الدین رازی علیہ الرحمہ (۱۶۵۴ھ) د حدیث مبارک
اول

ما خلق الله نوری او ونا من نور الله و المومنون من نور الله
پہ مختلف روایا تو کسی تطبیق کوی او فرمائی
قلم' عقل او روحی درے و زبونہ مراد یو ہے۔

او ہفہ پاک روح د محمد ہے ﷺ

نجم الدین رازی علامہ مرصاد العباد' طبع ایران' ص 30

38- حضرت امام ربانی' مجدد الف ثانی علیہ الرحمہ فرمائی۔

حقیقت محمدی علیہ الصلوٰۃ و کرم التسلیمات ظہور اول دہ
او پہ ہے معنی جملہ فی حقیقتونو حقیقت ہے۔ چہ همه حقیقتونہ
کہ ہفہ د انبیاء کرامو دی یا فرشتو دی حقیقت د پاره د سوری
حیثیت لری او حقیقت محمدی تو لو حقیقتونو د پاره اص او بنیاد
ہے بی اگر ﷺ او فرمائیں۔ اول ما خلق الله نوری ہر جہ نہ
اول الله تعالی حما نور پیدا کرو) خلقت من نور الله و المومنون من
نوری (زہ د الله تعالی نورنہ پیدا کریے شو او مومن حما سورتہ) ہے د
پارہ دی د الله تعالی او دتولو حقیقتونو پہ مینج کسی واسطہ ہے۔ دہ
واسطہ نہ بغیر مطلوب تہ رسیدل ہر چا د پاره محال دی ترجمہ احمد
سر پندی امام ربانی شیخ مکتوبات فارسی مکتبہ سعیدیہ لاہور۔

حصہ نہم۔ دفتر سوم ص ۱۵۳

39 عارف باللہ' علامہ عبدالوہاب شہرانی (۱۸۰۳ھ) فرمائی۔

کہ تہ ووائے۔ چہ پہ حدیث کسے راغلی دی چہ ہر خہ نہ محکمے
حما نور پینا کیرے شو او یہ بر روایت کہے دی چہ اللہ تعالیٰ ہر
خہ نہ محکمے عقل پینا کرو۔ دے حد یثونو کسے تطیق حد دے □
جواب دلفہ دے چہ دے دوارونہ مراد یو دے حکہ چہ د حضرت
محمد مصطفیٰ ﷺ حقیقت لہ کلفہ عقل اول وئینے شی اوہ کفہ
نور

عبدالوہاب شمرانی، امام : (۹۷۳ م) البیواقیات و الجواهر (مصطفیٰ
البابی، مصر ج ۲ ص ۲۰۲)

۴۰۱ حضرت شیخ عبد لکریم جمیلی ۸۰۵۴ ھ ہم دلفہ تطیق ورکیرے
دے چہ عقل قلم او روح مصطفیٰ ﷺ نہ مراد یوشے دے صرف د
تمبیرلے فرق دے جواہر الجار ج ۴ ص ۲۲۵

۴۱۔ پہ تاریخ خمیس کسے راخی

د محققینوپہ نزد دے احاد یثونہ مراد یو شے دے د حیثیتونو او
نسبتونوپہ اعتبار سرہ عباد تونہ مختلف دی بیائے شرح مواقف نہ د
حنو امامانو دلفہ قول نقل کیرو۔

عقل قلم او روح مصطفیٰ ﷺ درے و برو مصداق یودے حسین بن
محمد دیار بکری، علامہ تاریخ خمس ج ۱ ص ۱۹

۴۲ امام المناطقیہ میر سید زاہد پروی، عملا جلال حواشی منہیہ کسے
فرمانی دتعمیلی علم خلور مرتبے دی اول مرتبے تہ شریعت اصطلاح
کسے قلم نور او عقل وو نی صوفیاء دے لہ عقل کن او حکماء ورتہ
مقول ووائے۔

میر سید زاہد پروی: حاشیہ ملا جلال (مطبع یومس لکھو) ص ۴۶

۴۳۔ علامہ اقبال علیہ الرحمۃ فرمائی

لوح بھی تو قلم بھی تو تیرا وجود لکتاب

گنبد آبگینہ رنگا تیرے محیط میں حباب

کلیات اردو (شیخ غلام علی اینڈ سنز) لاہور ص ۴۰۵

کہ تکلیف درتہ نہ وی نو یوحس بپا چہ دے حو نو باند طائرانہ نظر
وگری او پورہ دیانت داری سرہ دا اووایم۔ چہ آیا خوگک صاحب علم د
ہوش او حواس پہ موجودگی کسے دلفہ حوالے پہ دے خبرے رد
کولے شی □ چہ دلفہ حضرات جاہل او کمرہ وؤ کہ اوس ہم
خوگک پہ دے خبرو اصرار کوی۔ نو پکار دہ چہ اول فرصت او
فراغت کسے دے دمنی معائنہ وگری۔

دوم اعتراض

احسان الہی ظہیر لیکنی دی

دلفہ چا وئیلی دی چہ دامت یو حدیث قبول ہفہ درجے تہ رسوی چہ
دلفہ سند طرف تہ بہ نظر ہم نہ کیری۔ ترجمہ احسان الہی ظہیر

البریلوی۱۰۳

جواب

راشی چہ ستالہ نیے سکارہ کیرو چہ علماء امت دیو حدیث قبولو
کوم مقام دے

(عمدة المحدثین حافظ ابن حجر عسقلانی فرمائی چہ امام بخاری او
امام مسلم روایت کیرے حدیث 'خبر واحد باوجود د یقین فائدہ
ورکوی۔ حکہ چہ دے کسے د صحت حو قرینے ملاویری پہ ہفو
کسے یوہ قرینہ دلفہ دہ چہ دامت علماؤ دلفہ کتابونہ قبول کیری دی۔
دے خبرونہ پس علامہ ابن حجر فرمائی وهذا التلقی وحده اقوی فی
افادة العلم من مجرد كثرة الطرق القاصرة عن الثواتر۔ احمد بن حجر
عسقلانی، امام، نزہۃ النظر فی توضیح نخبۃ الفکر (طبع ملتان ص

یقین د پارہ تواتر بہ کم درجہ د زیاتو مگر اسنادو قومقابلہ کسے علماء امت د پارہ قبول دیر فائدہ مند دی۔

ستاسو غور او کرو □ مطلب فادہ چہ دیو حدیث سندونو زیاتوالہ چہ تواتر بہ کم وی د یقین دومرہ فائدہ نہ ورکوی۔ لکہ چہ دومرہ د امت علماء د پارہ د حدیث قبول د یقین د پارہ مفید دے۔

2 حضرت علی مرتضیٰ او حضرت معاذ بن جبل رضی اللہ عنہما د روایت دے چہ رسول اللہ ﷺ او فرمائیں۔ چہ ستا سونہ حوکی بمانعہ د پارہ حاضر شی۔ یوچہ امام پہ کوم حال کسے وی۔ یو مقصدی دے ہفہ حال خپل کزی امام ترمذی او فرمائیں دغہ حدیث غریب دے موہز تہ معلومہ نہ دے چہ چا دغہ حدیث پہ بل سند سرہ ہم روایت کرے دے باوجود امام ترمذی او فرمائیں و العمل علی ہذا عنداھن العلم اھل علم پہ نزد پہ دے ہاند عمل دے۔

امام نووی رحمہ اللہ او فرمائیں دے حدیث سند ضعیف دے۔

حضرت علامہ ملا علی قاری علیہ الرحمہ فرمائی

فكان الترمذی یزید تقویۃ الحدیث بعمل ھل العلم علی بن سلطان محمد القاری امام مرقاة المفاتیح (امدادیہ ملتان) ج 3 ص 98

گویا امام ترمذی اھل علم پہ ذریعے دے حدیث تہ تقویت ورکول غوازی د حضرت سیدنا جابر رضی اللہ عنہ روایت پہ بارے کسے موہزہ یو خو حوالے محکمے پیسے کزی دی ہیج وجہ ہشتہ چہ دغہ حدیث مسلمتی رد کرے شی۔ او دے بیانو لو تہ ناجائز او گناہ او ونیلے شی۔

د ہفت روزے الاعتصام مدیر حافظ صلاح الدین یوسف ناروا انداز او سکوری دئی لیکنی

صاحب المواہب علامہ قسطلانی (متوفی 8923ھ) د نھمے او لسمے

صلی ہجری ہررک دے دونی او رسول اللہ ﷺ پہ میتج د منھو سوو کالونو وږد وخت دے۔ چہ حکوم وخت پورے د میتج سلسلہ مستندہ نہ وی او مضبوطو سلسلو سرہ ملاؤ نہ وی۔ ہفہ وخت پورے د موصوف ہجے سندہ نقل کرے روایت پہ داعتہار لہ مرتبے نہ ساقط کنولے شی۔

دے اعتبار سرہ سوال کھنے ذکر شوع روایت بالکمر ہج اصلہ دے او ددے بیانول ہم ذیرہ بویہ ککناہ دے۔ صلاح الدین یوسف حافظ ہفت روزہ الاعتصام لاہور 23 مارچ 1990ء ص 8

امام قسطلانی دغہ حدیث مصنف عبدالرزاق پہ حوالے سرہ نقل کرے دے صرف دونی نہ بلکہ دیرو جلیل القدر محدثیو او اصحاب کثف بزرگان دیں ہم دغہ روایت نقل کرے دے۔ تمھیں دے نہ محکمے تیر شوع دے دومرہ جلیل القدر ائمہ کرام د خیرے لوٹے کناہ مرتکب کبول لکہ چہ د الاعتصام مدیر کزی دی پہ خپلہ د گناہ پہ فہرست کھنے راحی۔ حیرانتیا دے چہ مصنف عبدالرزاق خو معتمد کتابت سلیموی او چہ ککناہ ثقہ محدثیو او اھل علم پہ حوالے سرہ دغہ حدیث بیان شی۔ نوبیا وٹیلے شی۔ چہ دغہ حدیث بہ ہلہ قبول وی۔ چہ شہ وخت ستاسو پورہ سند بیان کزی۔ دغہ پہ دانتگ دی لکہ نن چہ حوک د بخاری شریف پہ حوالے سرہ حدیث بیان کزی او ہفہ لہ او وٹیلے شی۔ چہ دستا او امام بخاری پہ میتج کسے د صدیو فاصلہ دے دستا حوالے بہ ہلہ قابل قبول وی چہ تہ خپل سند امام بخاری پورے بیان کرے۔ بلکہ پہ قول د حافظ صلاح الدین یوسف بہ د خورلسو سوو کالونو د میتج سلسلے بہ ملاوی پری او ظاہرہ دے چہ دغہ مطالبہ قابل قبولہ نہ دے۔

دریم اعتراض

احسان الہی ظہیر امام احمد رضا بریلوی قدس سرہ پہ بارے کسی
لیکی۔ پہ ہفتوی خپلے رسالے "صلاۃ الصفا" کتبے یو موضوع او
باطل روایت لیکلے دے۔ او دھفہ پہ بارے کتبے ونیلی دی۔ چہ حافظ
عبدالرزاق ہفہ پہ چل مصنف کتبے بیان کرے دے حالانکہ ہفہ
روایت پہ مصنف کتبے شتہ احسان الہی ظہیر البریلویہ (عربی ص

102

دے بہ اول متعددو حوالوسرہ بیان وشو۔ چہ دلفہ حدیث د عالم اسلام
جلیل القدر علماؤ محدثیو او ارباب د کشف او شہود بیان کرے
دے او دے حدیث نہ ئے استفہ لال کرے دے۔ دے باوجود دے حدیث
تہ موضوع او باطل ونیل بالکل غلط دی۔ پاتے نتو دلفہ سوال چہ دے
حدیث پہ سلسلے کتبے د عبدالرزاق حوالہ ور کولے شی۔ مصنف
عبدالرزاق چاپ شوع دے۔ او پہ ہفہ کتبے دلفہ حدیث نہشتہ د دے
جواب دلفہ دے۔ چہ دلفہ سوال بہ ہلہ صحیح وؤ۔ چہ ناشرینوئہ
مکملہ نسخہ ملاؤ شوع وے۔ ہفہ خونے پہ خپلہ تسلیموی چہ موئز
لہ مکملہ نسخہ لہ یو خانے ہم ملاؤ شوع د دے کتاب مرتب او
ناشر د کتاب الطہارت پہ ابتداء کسی دلفہ نوٹ لیکلے دے۔

دے جلیل دفتر مصنف چاپ کولو او تیاری پہ سلسلے کسی چہ لہ
کومو نسخونہ موبر خبر شو۔ یا موبرہ معطوطے یا فوٹو کاپی پہ
صورت کسی حاصلے کرے دی۔ د ہفتوی تعمیل بہ ستاسو پہ مقدمہ
کتبے موندوی۔ انشاء اللہ ہفہ تو ئے ناقصے دی۔ خود آستانہ
ترکی) پہ کتب خانے کسی د کلا مراد نسخہ کا منہ دے خود دے
ابتداء کسی اوڑ د نقص دے او داخل پنجم جلد ہم ابتد نہ ناقص دے۔

حبیب الرحمن اعظمی مصنف عبدالرزاق (طبع بیروت، ج 1 ص 31)

اوس بہ دلفہ فیصلہ ناظرین کرام کوی۔ چہ کومو خلقو سرہ

مصنف مکملہ نسخہ موجودہ ہم نہ دے۔ دھفتوی دلفہ ونیل جسکے قبول
کیدے شی □ چہ دلفہ حدیث پہ مصنف کتبے موجود ہم نہ دے۔ دے
د پارہ موضوع دے او ہل طرف تہ تاریخ اسلام نامور او مستند عالمان
دلفہ حدیث د مصنف حوالے سرہ بیانوی۔ بدیہی خبرہ دے چہ د دولی
بیان بہ قبلولے شی۔ امام علامہ ابن حجر عسقلانی فرمائی۔

چہ کوم سہری علم او د خلقو ر واپ تو سرہ لڑ غوند تعلق ہم وی۔ یو
ہفہ بہ پہ دے امر کسی شک نہ کوی کہ امام مالک دوی تہ
بالمشافہ خہ خبر ورکری تو ہفہ بہ یقین وکری۔ چہ امام دہ لہ
رستونے خبر ورکری دے۔ احمد بن حجر عسقلانی امام شرح بحیۃ
الفکر - (طبع ملتان) ص 27

دلفہ خبرہ موبر ہم کولے شو۔ چہ علم او دیانت سرہ تعلق
لرونکے ہر سہری بہ اعتبار کوی۔ چہ د عالم اسلام نامور شخصیاتو چہ
د کومو حوالے محکمے تیرے شوع۔ کہ چیرے ئے بالمشافہ بیان
کری چہ حضرت جابر رضی اللہ عنہ حدیث امام عبدالرزاق پہ مصنف کتبے
بیان کرے دے۔ یو ہفہ بہ پہ خپل بیان کسی رستونے وی۔ دروغڑن بہ
بالکل نہ وی۔

خلورم اعتراض

د غیر مقلدینو یو امام مولوی محمد داود غریبی د حضرت جابر رضی اللہ عنہ
پہ روایت اعتراض کرے دے۔

لیکن دلفہ ونیل چہ بی اکرم رضی اللہ عنہ و اللہ سبحانہ و تعالی ذاتی نور
نہ پیدا شو۔ نہ حوصرفی جہالت دے۔ بلکہ صراحتاً کفر دے۔ دے
پارہ د دے مصی بہ دلفہ وی۔ چہ د ذات الہی نور مادہ شو۔ دہہ پیدائش د
پارہ۔ کویا دی د ذات الہی جز دے العیاذ باللہ دلفہ عقلاً او شرعاً غلط
دے او کہ اللہ سبحانہ و تعالی و تقدس د خپل نور یو ہ حصہ جدا

کړه او بیانی دده و جود تیار کړو نو معاد الله معاذ الله الله تعالی
چل شاته فاتی نور یو جز حکم شو ۱- محمد داؤ د غزنوی همت روزه
الاعتصام لاپور (23 مارچ 1990ء) ص 11

د حضرت جابر رضی الله عنه روایت کړده حدیث کښه راځي.
تورنیک من بوره عزیزی صاحب دغه پوهه ده چه من تبعیه ده.
دغه معنی ته تره کشید کړه چه الله تعالی د خپل نور به یوه حصه
جد کړه و دده و جود ته تیار کړو. دغه خیال ته به او کړو. چه
لفظ من بورو معنی د پاره هم راځي. د درس نظامی ابتدائی کتاب شرح
مائه عامل کسبه هغه معنی کښه شی. په دغه خانی لفظ من ابتدائی
اتصالیه ده چه فائده ته دغه ده چه الله تعالی د خپل نور نه بغیر د
واسطه دده نور پیدا کړو. او په دغه کسبه هیچ قباحت نشته.
د رب ارشاد ده.

و كلمته القها الى مريم وروح منه (النساء 4 آیت 71).

علامه سید محمود آلوسی دغه آیت په تفسیر کښه لیکي.

د من کلمه مجال د غایت (انقها) ابتدا د پاره ده تبعیه نه ده
لکه چه عیسایا نو کمان وکړه. ونیل شی. چه د بارون لرشید په
دربار کسبه یو عیسائی ماهر طیب وؤ هغه یوه ورځ علامه علی بن
حسین واقفی مروزی سره مناظره وکړه او ورته ته اوونیل. چه
دستاسو کتاب قرآن پاک کسبه یو آیت ده چه هغه نه ثابتیری. چه
حضرت عیسی علیه السلام د الله جز ده او دغه آیت ته پیش کړو
(و روح منه) علامه واقفی ورته دغه آیت پیش کړو.

و سخر لکم ما فی السموت وما فی الارض جميعا منه .

ورته ته اوونیل که دستا خبره تسلیم کړو. نو بیا به لازم شی. چه
په خپرونه د الله تعالی جودی عیسائی لاجوبه شو او اسلام ته روبرو

بارون الرشید دیر خوشحاله شو. او واقفی له دغه دیر زیات انعام
ورکړو محمود الوسی علامه سید روح المعانی (طبع ایران) ج 6 ص
23

عیسائی طیب پوه شو. او اسلام ته قبول کړو. اوس و کوری. د
مسکریواو معترضو په عقل کښه دغه خبر راځي. دوی ته تسلیموی.
او که په انکار معبوط دی □ دینه باید.
علامه زرقانی فرمائی.

ای من بوره ذاته لامعنی انها ماده خلق نوره منها بل بمعنی تعلق
الارادة به بلا واسطة شی ۲ فی و جوده ۱ محمد بن عبدالباقی ررقانی امام
شرح مواهب الدنیه ج ۱ ص 55

یعنی له هغه نور نه پیدا کړو. چه د ذات بار تعالی عین وؤ. دغه
مطلب نه ده چه د الله تعالی ذات ماده ده. چه هغه نه د نبی اکرم
صلی الله علیه و آله نور پیدا کړه شو. بلکه دده نور سره د بل خیز واسطه نه
بغیره د الله تعالی اراده تعلق و شو.

دغه وضاحت به پس د غزنوی صاحب دواړه عترتونه پورته کیری امام
احمد رضا بریلوی قلم سره فرمائی.

حاش الله - دغه د چا مسلمان عقیده چرته د چا کمان هم نه شی
کیدے چه درسات نور یا بل خیز معاد الله د ذات الہی جز یا عین
یونفس ده. فارنگه عقیده ضرور کفر اورتناد ده. احمد رضا
بریلوی امام مجموعه رسائل بروسایه (طبع لاپور) ص 26

پنځم اعتراض

احسان الہی ظہیر لیکي.

د قرآن او حدیث نصونه د نبی اکرم صلی الله علیه و آله بشریت ثابت ده او دغه
حدیث په خپل ظاہر اعتبار سره د هغو نصونو معالف ده

واقع ہم سے حدیث خلاف دے ددہ مور اوپلار وؤ۔ حلیمہ سعیدہ
پن وړ کړے۔ امہات المؤمنین سره نه نکاح او کړو۔ ددہ اولاد وؤ۔
ددہ رشتہ دار او سحر کس وؤ۔ احسان الہی ظہیر البریلویہ عربی
ص 103 (ترجمہ ملخصاً)

دغه فصولے خبر په دے مفروضے میں دی۔ چه اہل سنت و جماعت
بریلویانو، په برد حضور بی اکرام ﷺ صرف نوروی او بشر نہ وی
خو زمونږ عقیدہ بالکفر دارنگ نہ دے لکه چه څنگه معکس
بیان شو۔

شپږم اعتراض

دېر تکال یوصیب د وړ مخلوق په بارے کسے راتلونکی حدیثاوپه
میتج تطبیق وړ کولو باندے اعتراض کړے دے او ونیلې نه دی۔ چه
په صحیح حدیث کسے راعی چه اللہ تعالیٰ پر څه نه معکس اوبه
پیدا کړے۔ دنور حدیث خو ثابت هم نه دے نو د تطبیق څه ضرورت
او گنجائش وؤ

ددے جواب دادے چه تطبیق مونږ نه دے ورکړے۔ مونږ خو نقل
کوونکی یو۔ که تپوس کوی نو سیدنا شیخ عبدالقادر جیلانی شیخ
عبدالکریم جیلی علامه عبدالوہاب شعری علامه حسین بن محمد
دیاربکری علامه بدر الدین محمود عیمی او حضرت ملا علی قاری
رحمهم اللہ نه تپوس وکړی۔ چه هغوی تطبیق ورکړے دے او اول
مخلوق حضور ﷺ له نه نور ونیلې دی۔ نوئی په ترتکه حدیث د
نور ثابت نه دے نو تطبیق به نه ولې ورکولو۔ ۱۔ حوالے دے به
معکسے درکړے شوه دی۔

د پرتکال دے علامه خیال دے چه اللہ تعالیٰ پر څه نه معکس او به
پیدا کړے۔ اوپه دے دعویٰ نه بطور د دلیل دغه آیت پیش کړو۔

وجعلنا من الماء کل شیء حی

او مونږ پر ژوندسے څیز اوبو نه پیدا کړو۔

ده په خیال کسے د نور حدیث دے آیت خلاف دے اور تطبیق ضرورت
نه نشته۔ څنگه چه حدیث نور ثابت هم نه دے۔

د دے اشکال جواب دادے چه آیت مبارکه کسے مطلق د موجودات
ذکر نشته بلکه اجسام او خصوصاً حیواناتو ذکر دے۔

علامه سید محمود آلوسی دے آیت په تفسیر کسے لیکي۔

یعنی زمونږ او یو نه پر حیوان پیدا کړو۔ یعنی پر هغه څیز چه حقیقی
زندګی لری۔ دغه تفسیر کلی او مفسرینو یو جماعت نه نقل دے د
دے تائید دے آیت کریمه سره کپړی

والله خلق کل دابة من ماء۔

اللہ تعالیٰ پر چوپا په اوبو نه پیدا کړو۔ محمود آلوسی علامه سید

روح المعانی (طبع ایران) ج 17 ص 34

ظاہر ده چه آیت او حدیث کسے مخالفت نشته۔ په آیت کریمه
کسے د حیواناتو اوبو نه پیدا کولو ذکر دے۔ او په نور حدیث کسے
د حیوان او د جسم ذکر نشته بلکه دیو مجرد ذکر دے۔ چه له هغو
اجسامو بلکه انوارو به معکس پیدا کړے شو۔ او هغه وؤ۔ نور د

مصطفیٰ ﷺ

لطیفه

احسان الہی ظہیر ووائی چه یوبریلوی په اردو کسے شعر ونیلے دے

وہی جو مستوئی عرش تھا خدا ہو کر

اتر پڑا ہے مدینہ میں مصطفیٰ ہو کر

۱۔ احسان الہی ظہیر البریلویہ ص 109

اللہ اکبر لویو لویو علماء اسلام د مصطفیٰ عبدالرزاق په حوالے سره د

نبی کریم ﷺ عظمت ظاہر وونکی حدیث بیان کرو۔ نو خلق
نے بے سند و ثبوت سرہ ردکوی اوپہ دارنگے د افکار حدیث دروازہ
خلاصی۔ اوپہ بن طرق دغه شعر بہ خپله نقل کرو۔ او دغه سوچ نے نہ
او کرو۔ چہ موہن پد کومہ خله دغه شعر د بریلویا نو پد سرا چوؤ۔ نہ
حوالہ نہ سند۔ زمونہ پد نزد دغه شعر غلط دے۔ او د حد درجہ
خطرناک دے۔

بے سایہ او سائبان د عالم۔

سورہ د کثیفو جسمونووی۔ د لطیفو خیزونو مثلاً ہوا او د فرشتو
سورہ نہ وی۔ حضور نبی اکرم ﷺ خودمجمہ نور دے دے د پاره د
جسم اقدس سورہ نہ وؤ۔ امام احمد رضا بریلوی قلم سرہ دغه مسئلہ د
حدیث شریف او متقدمینو امامانو ارشاد اتو پد رنرا کنبہ بیان کړہ۔
ظاہرہ دے۔ چہ د کوم سری نڈہ نور ایمان نہ منور وی۔ ہفہ بہ خپل آقا او
مولا 'رحمة للعالمین' محبوب رب العالمین ﷺ کمالات عالیہ او
د فضائلو پد اوریدلو خوشحال وی۔ او آما صدقنا بہ اوواں۔ مخالف پد
دے خبرے خان خلا صولہ نہ شی۔ چہ دغه بریلویا نو خرافات دی
شکہ چہ پد دے سلسلے کنبہ کوم نومونہ راخی۔ پد ہفوی د
بریلویت چاپ نہ شی لکبدے۔ دغه خو ہفہ بزرگان دی چہ پد
سوونو کالونو مخکنبہ تیردی۔
سیفنا ابن عباس رضی اللہ عنہما فرمائی۔

درسول اللہ ﷺ سورہ نہ وؤ۔ اوچہ کله بہ نمر مخہ تہ او
دریدلو۔ نو ددہ نور عالم افروز بہ د نمر پد رنرا غالب راتلو۔ اوچہ کله
بہ د دیوے رنرا تہ اوریدلو۔ نودہ رنرا بہ د ہفہ رنرا دباؤ کړلے۔ عبد
الرحمن ابن جوری امام کتاب الوفا (مکتبہ نوریہ رضویہ فیصل آباد ج

د حضرت ابن عباس رضی اللہ عنہما ارشاد مبارک نہ معلومہ شوہ چہ
حضور نبی اکرم ﷺ صرف معنوی نور نہ دے بلکہ حسی نور ہم
دے۔

(2) امام نسفی علیہ الرحمۃ پد تفسیر مدارک کنبہ فرمائی۔
امیرالمومنین حضرت عثمان غنی رضی اللہ عنہ د نبی اکرم ﷺ پد خلعت
کنبہ عرض او کړہ۔ بیشکہ اللہ تعالیٰ د حضور اکرم ﷺ
سورہ پد زمکے نہ واچولو۔ دے د پاره چہ خوگ قدم نہ پد کیلی۔
عبدالله بن احمد نسفی امام تفسیر مدارک (طبع بیروت) ج 3 ص

135

(3) امام جلال الدین سیوطی رحمۃ اللہ علیہ پد خصائص کبریٰ کنبہ
د یو باب عنوان دغه لیکلے دے۔

باب الآية فی انه ﷺ لم یکن یری له ظل

د نبی اکرم ﷺ دغه معجزہ چہ ددہ سورہ بہ لیلے نہ شو۔ پد دے
باب کنبہ نے حکیم ترمذی پد حوالے سرہ د حضرت ذکوان رضی اللہ
دغه روایت راوړے دے۔ چہ د نبی اکرم ﷺ سورہ بہ پد نظر نہ
راتلو۔ نہ پد نمر کنبہ او نہ پد سپوږمی رنرا کنبہ۔ (ترجمہ) دے نہ
پس نے د محدث ابن سبع دغه ارشاد راوړے دے۔

د حضور اکرم ﷺ له خواصونه یودغه ہم دے۔ چہ ددہ سورہ بہ
پد زمکے نہ پر یوتلو۔ دی نور دے۔ دے د پاره چہ کله بہ نمر یاد
سپوږمی پد رنرا کنبہ تلو۔ نودہ سورہ بہ پد نظر نہ راتلو۔ خنبہ
عالمانو وئیلی دی۔ چہ پد دے خبرہ ہفہ حدیث شاہدے چہ حضور
نبی اکرم ﷺ پد خپلے دعا کنبہ عرض او کړو چہ تہ مع نور
جور کړے۔ عبد الرحمن بن ابی بکر سیوطی امام خصائص کبریٰ
(مکتبہ نوریہ رضویہ فیصل آباد ج 1 ص 8)

(4) علامہ سیوطی پد خپل ہل کتاب انموذج النبیب فی خصائص

الحبيب كُتب فرمائی د حضور نبی اکرم ﷺ سورے پہ زمکہ نہ
واچینو۔ نہ پہ نمر او نہ د سپوز می رنرا کُتبے۔ ابن سبع اوفر مائیل۔
دے د پارہ چہ حضور ﷺ نور دے۔ امام رزین اوفر مائیل۔ چہ د
حضور ﷺ انوار پہ ہر چا غالب دی۔ عبدالرحمن بن ابی بکر
سپوعلی۔ امام انموذج اللیب (الکتاب لاہور) ص 53

(5) امام علامہ قاضی عیاض رحمہ اللہ فرمائی۔

د حضور اکرم ﷺ پہ معجزا تو کُتبے ہفہ چہ کومہ بیان شوہ چہ
دہ جسم انور سورے بہ نہ خو پہ نمر کُتبے وؤ او نہ بہ پہ سپوز می رنرا
کُتبے وؤ دے د پارہ چہ حضور ﷺ نور دے۔ قاضی عیاض بن
موسیٰ اندلسی۔ امام (الشفاء عربی) (طبع ملتان) ج 1 ص 243

(6) علامہ شہاب الدین شرح شفاء کُتبے برغوند خبرونہ بعدہ خپلہ
رباعی بیان کرہ چہ ترجمہ کئے دہ دم احمد مصطفیٰ ﷺ د
سورے لمن د حضور فضلیت او کرامت لہ وجہ پہ زمکہ نہ
جوړیدہ۔ لکہ چہ محدثین کرام وئیلی دی۔ دہ عجیبہ خبرہ دے۔ او
دے نہ زیانہ عجیبہ دہ چہ ہمہ مخلوق دہ پہ سوری کُتبے دی۔ او
دہ لہ ہم افرمائیل۔

د قرآن پاک بیان دے۔ چہ دے نور دے او دہ بشر کیدل د دے منافی
نہ دے۔ لکہ چہ وہم شوع دے۔ کہ تہ پوہ شوع نوہفہ خو نور علی
نور دے۔ 3۔ احمد شہاب الدین خفاجی۔ علامہ (نسیم الریاض) مکتبہ
سلفیہ مدینہ منورہ) ج 3 ص 382

(7) علامہ قسطلانی رحمۃ اللہ او فرمائیل چہ د نبی اکرم ﷺ
سورے خونہ پہ نمر کُتبے او نہ پہ سپوز می رنرا کُتبے وؤ۔ دہ
حکیم ترمذی ذکواند ﷺ نہ روایت کرو بیا ابن سبع د حضور نبی
اکرم ﷺ لہ نورنہ استدلال او حدیث اجعلنی نوراً نہ استشہاد او
کرو۔ احمد بن محمد قسطلانی۔ علامہ مواہب لدنیہ (مع رزقانی)۔

(8) دہ رنگے پہ سیرت شامیہ کُتبے دی۔ دے کُتبے دہ اضافہ دہ
چہ امام حکیم ترمذی او فرمائیل پہ دے کُتبے حکمت دہ وؤ۔ چہ
خوگ کافر پہ سوری مبارک قدم نہ کیدی۔ محمد بن یوسف شامی
۔ علامہ سبیل الہنی و الرشاد (طبع مصر) ج 2 ص 123

(9) امام زرقانی پہ دے باند پہ تفصیل سرہ خبرہ کُری دی۔ محمد بن
عبدالباقی زرقانی علامہ شرح مواہب لدنیہ ج 4 ص 253

(10) امام علامہ بوصیری قصیدے ہمزیہ پہ شرح کُتبے علامہ سلیمان
جمل دہ بیان کرہ۔ 8۔ سلیمان جمل۔ علامہ فتوحات احمدیہ شرح
ہمزیہ (المکتبہ التجاریہ الکبریٰ مصر) ص 5

(11) پہ دارنگے کتاب الخمیں فی احوال انفس نفیس کُتبے دی۔
حسین بن محمد دیار بکری۔ علامہ تاریخ الخمس (موسسہ شعبان)
بیروت) ج 1 ص 219

(12) امام ربانی مجدد الف ثانی قلم سرہ فرمائی۔
عالم شہادت کُتبے د پاسری سورے لہ ہفہ نہ لطیف تر وی۔ او حکہ
چہ قول جہان کُتبے دہ نہ زیات لطیف ہیخوگ نہ دے۔ نودہ سورے
ولہ کیدے شی۔ احمد سرہندی مجدد الف ثانی مکتوبات امام
ربانی فارسی حصہ نهم دفتر سوم (طبع لاہور ص 153)

(ب) اردو مدینہ پبلشنگ کراچی) ص 153
(13) شیخ محقق شیخ عبدالحق محدث دہلوی قدس سرہ المزیز د
حکیم ترمذی روایت نقل کولو نہ پس افرمائیل۔

د نبی اکرم ﷺ لہ نومونو یونوم نور دے۔ او دنور سورے نہ وی
عبدالحق محدث دہلوی شیخ محقق مدارج النبوة فارسی نوریہ رضویہ
سکھر ج 1 ص 21

(14) علامہ عبدالرؤف مناوی (1003ھ) امام ابن مبارک او ابن جوزی پہ
حوالیہ سرہ مید نا ابن عباس رضی اللہ عنہ حدیث نقل کُری دے۔

عبدالرؤف مناوی، علامہ شرح شمان ترمذی (مصطفیٰ البابی، مصر) ج ۱

ص 47

(۱۵) پہ تفسیر عزیز مکینہ د سورة والضحیٰ پہ تفسیر کینہ و احیٰ
د نبی اکرم ﷺ سورے پہ پہ زمکہ نہ وؤ۔ ۱۔ عبدالقرین محدث
دہلوی، شاہ تفسیر عزیز، فارسی مسلم بک ڈپو، دہلی ص 312
احسان الہی ظہیر لیکھی۔

چہ دولی (مولانا احمد رضا) لہ خپلو امامانو نقل کرے دے چہ نبی
اکرم ﷺ سورے پہ ز مکہ نہ اچیدلو۔ او ہل داجہ دی نور وؤ۔ 2۔
احسان الہی ظہیر البریلویہ (عربی) ص 105

ابن سنت و جماعت مبارک دے وی۔ چہ ابن عباس رضی اللہ عنہما، نہ امام
ربانی مجدد الف ثانی او شاہ عبد العزیز محدث دہلوی رحمۃ اللہ پورے
چہ کو مو حضرا تو د سرکار دو عالم ﷺ سوری نفی کرے دے
ہفہ تول زمونر امامان دی۔ نہ د غیر مقلدنیو۔ کہ د دولی امامان وئی۔
نو دارنگ بہ نم ولہ وئیل۔ چہ ہفہ لہ خپلو امامانو نقل کرے دے
راشی سرسری نقل پہ واپوی۔ چہ ظہیر صیب د کومو کومو
حضرات امامت نہ انکار کرے دے۔

- (۱) حضرت ابن عباس (۲) حضرت عثمان غنی (۳) امام جلال الدین
- سیوطی (۴) امام لسانی صاحب مدارک (۵) امام قاضی عیاض (۶)
- علامہ شہاب الدین خفاجی (۷) جلیل القدر تابعی حضرت ذکوان (۸)
- امام ابن سبع (۹) حکیم ترمذی (۱۰) علامہ محمد بن یوسف شامی
- (۱۱) امام احمد بن محمد قسطلانی امام رزقانی (۱۲) علامہ سلیمان جمل
- (۱۴) علامہ حسین بن محمد دیاربکری (۱۵) امام ربانی مجدد الف ثانی
- (۱۶) شیخ عبد الحق محدث دہلوی (۱۷) امام عبد الرؤف مناوی (۱۸) شاہ
- عبد العزیز محدث دہلوی قدس اللہ اسرارہم:

ترجمہ کوونکے آفتاب احمد رضوی

اہل سنت و جماعت کی عربی مطبوعات

خود مطالعہ کریں اور دنیا سے عرب کے علماء کو بطور تحفہ پیش کریں

(۱) الشیخ احمد رضا خان شاعر مصریہ: امام احمد رضا بریلوی کی عربی شاعری پر لکھا جانے والا 720 صفحات پر مشتمل عربی حوالہ جس پر حوالہ نمبر ۱۳۳۲ھ صدی ۱۱۰۰ھ کی قدیم قرین اور قیمتی نسخہ دستی جامعہ دارہ شریف، اسلام آباد کی ڈاگری ملی امام احمد رضا بریلوی کی عربی شاعری پر لکھا جانے والا دنیا کی پہلی کتاب۔
ہی 450/00

(۲) الترمذیۃ القصیرۃ: تصنیف شریف کی عربیت پر اعتراضات کے مائل کا علمی جواب

قریب امام احمد رضا بریلوی کی قدیم مصریہ ترمذیۃ القصیرۃ صدی ۱۳۳۲ھ صدی ۱۱۰۰ھ کی

(۳) القامۃ اللبانیۃ: کفر سے دور رکھنے والا امام احمد رضا بریلوی کے تصنیف سے پہلا کتاب

قریب امام احمد رضا بریلوی کی قدیم مصریہ ترمذیۃ القصیرۃ صدی ۱۳۳۲ھ صدی ۱۱۰۰ھ کی

(۴) التکریم ثلاثۃ من علماء مصر الأزھر: مصر کے تین عظیم علماء کا امام احمد رضا بریلوی کی

قدیم مصریہ پر تصنیف کرنے کے سلسلے میں ادارہ تحقیقات امام احمد رضا گرامی نے کتبہ میل ڈیوٹی کیا

جامعہ دارہ شریف میں مشہور ہونے والی اس کتاب کی قریب ۱۰۰۰ تصانیف کا مطالعہ

قریب امام احمد رضا بریلوی کی قدیم مصریہ ترمذیۃ القصیرۃ صدی ۱۳۳۲ھ صدی ۱۱۰۰ھ کی

(۵) استنبات الشیخان: امام احمد رضا بریلوی کی عربی زبان سے جامعہ دارہ شریف کے

ڈاکٹر سید مالک احمد کوٹوالی نے عرب کیا۔

ہی 250/00

(۶) من عقائد اہل السنۃ: قرآن و حدیث اور احادیث علماء کی روشنی میں عقائد اہل سنت و

جماعت کے عقائد اور عقائد اہل بدعت کے عقائد کی تمیز و تمییز کے سلسلے میں امام احمد رضا گرامی نے کتبہ میل ڈیوٹی کیا

جامعہ دارہ شریف میں مشہور ہونے والی اس کتاب کی قریب ۱۰۰۰ تصانیف کا مطالعہ

قریب امام احمد رضا بریلوی کی قدیم مصریہ ترمذیۃ القصیرۃ صدی ۱۳۳۲ھ صدی ۱۱۰۰ھ کی

من عقائد اہل السنۃ: قرآن و حدیث اور احادیث علماء کی روشنی میں عقائد اہل سنت و

جماعت کے عقائد اور عقائد اہل بدعت کے عقائد کی تمیز و تمییز کے سلسلے میں امام احمد رضا گرامی نے کتبہ میل ڈیوٹی کیا

جامعہ دارہ شریف میں مشہور ہونے والی اس کتاب کی قریب ۱۰۰۰ تصانیف کا مطالعہ

قریب امام احمد رضا بریلوی کی قدیم مصریہ ترمذیۃ القصیرۃ صدی ۱۳۳۲ھ صدی ۱۱۰۰ھ کی